

SVETISLAV BASARA
Očaj od nane

izabrane i nove priče

■ Laguna ■

Copyright © 2016, Svetislav Basara

Copyright © ovog izdanja 2016, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

IZABRANE PRIČE

Uvod u shizofreniju	9
Pismeni zadatak iz srpskohrvatskog na temu nesanica	17
Zovem se tmu	23
Odlaženje	29
Fin koji se di	33
Rečenica istrgnuta iz konteksta	39
Elisa za Isu	41
Moira	47
Verbalni transcendentelni autoportret za peti mistični zid u sobi Marine Švabić	61
Očaj od nane	67
Traganje	71
Reformator	73
Izgubljen u samoposluzi	81
Rozenkrojčova metafizička projekcija	99
OK KP	111

Jedna biografija	123
Pismo iz pakla	129
Falseland... Zemlja Krivotvoritelja	137
Uspomene iz Nedodije	157
Moć iluzije	161
Proces u Vatikanu	165
Mistični oblak konceptualizma	171
Magen David	185
Čovek koji je srušio Vavilonsku kulu	191
Letnji solsticij	229
Guzijan, kralj Žarkova i Železnika	237

NOVE PRIČE

Nepoznati detalji o smrti Miloša Crnjanskog	261
Korak ispred	267
Kako sam ubio Milenka Pajića	273
Poslednji dani i smrt Ive Andrića	279
Šimanovci	293
Kolarac	297
Epilog	301
<i>O autoru</i>	305

IZABRANE PRIČE

UVOD U SHIZOFRENIJU

Nisam voleo da mama mnogo misli na mene. Osećao sam se užasno u sivilu mase njenog velikog mozga, zavisno od raspoloženja zamišljan punim vrlina ili nepopravljivo poročnim. Svugde se osećao stid nepoznatog porekla, o kome Sigmund Frojd, slučajno prisutan zahvaljujući činjenici da sam upravo čitao *Uvod u psihoanalizu*, nije mogao reći ništa određeno. Mama je neprestano maštala da postanem lekar, hirurg, i često je sanjala kako vršim komplikovane operacije, nimalo se ne obaziruci na moj strah od krvi i moje gađenje prema mesu. Jedina korist od svega toga bilo je to što sam odlično naučio latinski i koristio se tim znanjem kada sam sâm sebi hteo da budem nerazumljiv. Ali to nije sve. Negde u čeonom rešnju držala je *buffet*. Tu su se pojavljivale sumanute ideje, ličnosti iz njenih sećanja, nečitki bugarski potporučnici prostreljenih slepoočnica i ne samo to. Sve u svemu, *buffet* nije donosio značajniji prihod. Mama ga je vodila, ne toliko zbog zarade, koliko zbog iluzije da radi neki koristan posao. U to vreme već je bila neupotrebljiva, čak i za jelo. Progonjena sobom-pre-ludila, racionalnom bivšom mamom koja je pokušavala da nadjača svoju shizoidnu dvojnicu, gubila se u zamršenim računima knjige

imaginarnih dugovanja. Mislim da je to bio lukav potez. Mama-pre-ludila nikada ne bi prekoračila prag jednog tako sumnjivog lokala gde su svraćale njene uspomene, pogotovo što sam tu i ja provodio najviše vremena, u uzaludnim pokušajima da poludim. Ako sam se u mislima osećao užasno, tu sam se osećao užasno ili čak UŽASNO. Simulirao sam ludilo da se ne bih razlikovao od okoline, kolebao se između stvarnog stanja stvari i halucinacija, a kada bi mi sve dosadilo, otpuzao bih maminim očnim nervom do centra za vid i posmatrao odraze spoljašnjeg sveta. Ponekad bih ugledao kakvu devojkicu i poželeo da i ona vidi mene, ali to je bilo nemoguće: ma koliko neko zurio u mamine zenice, nije mogao videti ništa osim otupelosti karakteristične za oči duševnih bolesnika. Ova je rečenica kasnije precrtana, zatim opet dopisana, da bi se istakla nemogućnost dodira između onoga INTRA i onoga EXTRA: ma koliko neko zurio u mamine zenice, nije mogao videti ništa osim otupelosti karakteristične za oči duševnih bolesnika i tačka. Dugo sam razmišljao da li da je ipak izostavim u konačnom tekstu. Moj prijatelj M. Knežević, ili *Calcium Sandoz*, svejedno, govorio je da ta dilema nema smisla, da su sve to samo odrazi, električni impulsi, kretanje energije, i da mi postojimo zbog TOGA, a ne TO zbog nas. A zašto postojimo? Dobio sam zen odgovor: A ne to zbog nas! Ništa, u stvari, nisam dobio. Bili su to samo električni impulsi...

U međuvremenu, otac se ukvario i morali smo da ga bacimo. Postao je prošlo svršeno vreme. Slutio sam odnekud da to ne treba da me uznemirava. Kada se nešto dogodi i postane prošlost, to ne znači da je završeno jednom zasvagda. Ono nastavlja da se događa *unazad*,

postaje prošlost prošlosti i tako sve do kraja, koji je ponovni početak. Popeo sam se na treći sprat, a onda sišao natraške i opet se našao u prizemlju. Time sam dokazao sve što sam govorio. Sve je odjekivalo od detonacija: BUUUUUUM! BUUUUUUM! BUUUUUUM! Mama je pucala od zdravlja. Još uvek. Dobro sam razlikovao pucanje od zdravlja od pucanja od besa. Pucanje od zdravlja je niz reskih pucnjeva. Gotovo rafal. Ranije sam je u takvim situacijama tukao, ali što sam bio bliži ludilu, sve sam bolje shvatao da ona radi da bih ja završio medicinu koju uopšte nisam nameravao ni da upišem, da od zore do deset uveče – kada se po zakonu *buffet*-i zatvaraju, rinta za moje dobro i da se pretvara da puca od zdravlja kako neko ne bih pomislio da je bolesna, jer bi to moglo odbiti ionako retke mušterije. Ali mama je ludela neuporedivo brže od mene i nije shvatala da i ja ludim – u poređenju sa njom delovao sam normalno – i da nikada neću završiti fakultet. Onda je, na trenutak, pomislila nešto drugo. Iskoristio sam priliku i otišao kući. Čaše su padale sa stola na pod gde ih je čekala sigurna smrt, ormar je pucketao, stolice lajale, a vrata se otvarala i zatvarala sama od sebe. Nije ni čudo – ludilo je nasledno u našoj porodici. Postoje razna tumačenja takvih pojava, ali ja sigurno znam da su to psihoze nameštaja. Sve su te stvari podnele više nego što bi ijedan čovek mogao podneti. U najtežem stanju bio je ormar. Neizlečiva shizofrenija. Njegova ličnost se rascepila na dve nezavisne komode. Stavljao sam mu u fioke tablete nozinana, ali uzalud. Ipak postoji razlika između psihe mrtvih predmeta i psihe čoveka.

Stolice su, kažem, lajale, trzale se, pokušavale da prekinu lance, i sigurno bi uspele da ti lanci nisu bili samo pretpostavke. Znam da stolice obično ne laju, ali ja sam tako rasejan, tako zaboravan i eto – desilo se da smetnem s uma da stolice ne laju. Psi imaju četiri noge i stolice imaju četiri noge. Pošto nisam vodio računa o logici, ta je analogija bila dovoljna da stolice zalaju. Znam da stolice inače ne laju, ali imao sam opravdanje; mogao sam povući paralelu: četiri noge – stolice – psi – psihoze. Da, u krajnjoj analizi, psihoze. Pretpostavio sam još čvršće lance, uhvatio niz jasnog sećanja i izašao. U trenucima kada sam bio prinuđen da razmišljam po gradskom redu vožnje (to se moralo događati ponekad, jer je nemoguće uvek zadržati svest o sopstvenom nepostojanju), i kada sam morao da se pomirim sa sobom kao sa privremeno nepobitnom činjenicom, pretvarao sam se da ja nisam ja već neko, bilo ko drugi. Samo tako sam mogao ići ulicom. Sve su oči bile uprte u mene i sva su usta šaputala: to je onaj čije stolice laju. Išao sam nekuda, nije mi se išlo tamo, i onda sam u jednom trenutku ugledao neku devojkicu. Bila mi je nepoznata, mada nisam mogao da se prisetim odakle je ne poznajem. Nedvosmisleno je pokazivala da joj se on sviđa. Trebalo mi je dobrih sto metara da shvatim da sam to u krajnjoj liniji ja, pa sam se vratio, ali već je iskršao problem. Bilo je tu još nepoznatih devojkica i jedva sam prepoznao onu pravu po tome što mi je bila nepoznata na blizak način. Događaji su se i dalje komplikovali: nisam mogao da se setim pojedinosti izgleda onog *drugog*. Pretvarao sam se da sam neko drugi, neko drugi NEKO DRUGI, pa čak i NEKO DRUGI, ali ona je htela *nekog drugog* i tačka i zarez; nekako smo se,

ipak, složili i dogovorili da se nađemo istog popodneva u pet. Odmah sam otišao u *buffet* jer se to slučajno sjajno rimovalo izgovoreno fonetski. U *buffet*-u su sedeli M. Knežević ili *Calcium Sandoz*, svejedno, i izvesni G. V. F. X. Samim tim bili su polupijani, što me je jako začudilo: M. Knežević nikada nije pio, jer je završio francuski jezik i književnost. Odmah sam im saopštio da se odričem ludila, da nameravam da se oženim, završim medicinu, zaposlim se, napravim nekoliko dece i živim dugo i srećno; da se posle nekog vremena, naravno, razočaram, propijem se krišom i nema tačke. To ih nije iznenadilo. Već su pročitali u *New York Times*-u da sam beskarakterna ništarija. Mama je insistirala da se najpre osamostalim, ali je nisam uzimao ozbiljno. Baš tog dana vreme je teklo užasno sporo. Kap po kap, na svakih šest časova. Nekako sam sačekao pola pet, a onda zbog nekih neopravdano neodložnih poslova zakasnio na sastanak dvadeset minuta. Bilo mi je stalo da se nađem s njom, pa sam vratio kazaljke pola sata unazad i čekao. Nije došla u pet. Sačekao sam još nekoliko minuta i otišao čvrsto rešen da joj to nikada ne oprostim. Vratio sam se u *buffet* da privedem kraju *ovo* poglavlje. Olovke su bile užasno tupe, a imao sam neprijatan osećaj da sam promašio temu. M. Knežević me tešio: „Ne očajavaj! Žene su samo zbirne imenice. Shvati to čisto gramatički.“ *What was he talking about?* Počeo sam da razmišljam na engleskom, ali pošto je većina prisutnih vladala tim jezikom, prešao sam na staroegipatski i pokušao da sledim tok onoga što se *nije* dogodilo. Nismo se sreli u stvarnosti, ali smo u sferi pretpostavki nastavili sa sivim životom građana zemlje u razvoju.

G. V. F. X. je tvrdio da će od mene postati filozof. Nisam znao koliko da mu verujem, jer je bio pripit. Mama se usprotivila: „Najpre mora završiti fakultet. *Primum vivere deinde philosophari.*“ Zatvorio sam oči da bi nestala, ali ona je upalila svetlost i zato se napolju smrkavalo. Bolje da ne govorim o tome. Otišao sam kući, nahranio stolice, namerno zalutao, tražio se, vikao: gde si to JA SAM, gde si, kurvin sine, i na kraju umro od dosade. Dugo sam razmišljao ima li smisla nastaviti pisanje nakon smrti od dosade. M. Knežević me je upitao, ne bez malicioznosti, zašto uopšte pišem. Odjednom sam počeo razmišljati, grozničavo razmišljati na sanskritu, da ne bih razumeo kako mi srpski govori: „Ma koliko se zavaravao da pišem zbog ovoga ili onoga, pišem samo da bih zaboravio samog sebe.“ Da li je bio u pravu? Ne znam. Nisam razumeo ni reči od svega što mi je govorio. Uostalom, sedeli smo u *buffet*-u, a tamo je jedino mama u pravu. Onda su u *buffet* ušle dve privlačne žene i M. Knežević je počeo drhtati, podrhtavati, jer je – i pored fakultetskog obrazovanja – bio slab prema ženskom polu. U tim trenucima podsećao me je na *Calcium carbonat*, ali ta je sličnost bila čisto formalna, moglo bi se reći fonetska.

„*Bullshit*“, reče Knežević pošto nije znao engleski. „Mora postojati nešto, neki Apsolut. Mora postojati Ne-ko ko će nam sve oprostiti, ko će preći preko svih svinjarija.“ Sve je to govorio samo da bi impresionirao dame. Nije mogao znati da sam sve do u tančine isplanirao u tezama za drugo poglavlje i da se samo čekalo da mama pomisli na nešto drugo, pa da sve ode dođavola. Antipsihijatrija drži da je seksualna aktivnost odlično terapeutsko sredstvo. Ipak, mnogo je lakše praviti planove

nego ih ostvariti. Glavna osobina planova je da se uopšte ne ostvaruju. M. Knežević me je predstavio kao pisca: „Niste čitali njegove PRIČE U NESTAJANJU?“, pitao ih je. Naravno da nisu čitale, jer te priče još nisu bile ni napisane, pa prema tome nisu mogle ni nestati, a sve da su i bile napisane i nestale, njih dve ih nikada ne bi pročitale budući da su čitale samo petparačke ljubavne romane ukoliko su uopšte i postojale, to jest: ukoliko nisu bile samo pripovedačka fikcija. Ko u to može biti siguran? Ko može biti siguran u bilo šta, a pogotovo u stvarnost dveju, istina lepih, ali neproverenih ženskih spodoba u maminom *buffet*-u? Ponovo sam se upitao: zašto pišem? Ta me je aktivnost samo uvaljivala u neprilike. Ali šta je tu je nije tu i opet tačka. I ja, naime, volim žene. Sasvim su podnošljive ako se znalački pripreme. Iako mi je rukopis bio nečitak, M. mi pročita misli i reče: *Hannibal ante portas*. Njemu to nije bilo teško, jer je završio francuski jezik i bavio se pozorišnom režijom. Bilo kako bilo, poskidali smo se, počeli da vrištimo, da se jurimo, a onda se iznenada otvoriše vrata kao u priči i u *buffet* uđe desetak fotoreportera bulevarskih listova. Blicevi su nas zasenili i zauvek smo ostali na izbledelim pornografskim crno-belim fotografijama u pozama kakve ne dolikuju iole ozbiljnijoj knjizi priča, pa makar te priče i nestale na kraju svega što su ispričale.

„*Scheise*“, reče M. Knežević jer nije znao ni nemački. „Ovo nam zaista nije trebalo. Šta će reći moja žena ako ovo negde slučajno vidi?“

Istog trenutka sam počeo razmišljati na etrurskom da bih povećao otuđenost između m e n e i razbludne kreature za koju su me oficijelno smatrali. Ima tu jedna

fotografija iz kartoteke Interpola, koja se u vremenu izgubila, nestala u sveopštem nestajanju. Mogu reći samo toliko da je predstavljala lik individue izgubljenog, manijačkog pogleda. Nekada je bilo dovoljno pogledati tu fotografiju i razumeti odluku da se definitivno razidem s njim. Sada je potrebno mnogo manje, jer je u međuvremenu nestalo toliko toga, pa se u ovoj rečenici osećam kao Prust u *Traganju za izgubljenim vremenom*. Morao sam se rastati od njega (mene; prim. a.) jer je između nas postojala još samo opsesivna manija gonjenja i ko zna dokle bi sve to dovelo da mama nije počela da se priseća toliko intimnih događaja iz mladosti da sam kao lepo vaspitana osoba nenametljivo izašao iz *buffet*-a, stao nasred ulice i propao u zemlju od stida.

Našao sam se u nekoj drugoj ulici. Koračao sam reda radi i ko zna gde bih stigao da nisam naišao na ogradu jednog gradilišta i tablu sa upozorenjem:

PEŠACI, PREĐITE NA DRUGU STRANU!

PISMENI ZADATAK IZ SRPSKOHRVATSKOG NA TEMU NESANICA

Te noći nikako nisam mogao zaspati. Izašao sam napo-
lje, na vlažnu ulicu, hodao dugo, vetar me je osvežio, pa
sam se vratio i onda se dogodio nesporazum: ne paleći
svetlo, legao sam, a u krevetu je već neko ležao. Neko
ženskog pola. Osetio sam to čulom mirisa. Sad, šta je tu
je. Ležali smo u mraku. Negde blizu čulo se otkucavanje
sata. Mislio sam da je možda vreme da odem i potražim
svoju sobu i svoj krevet. Pitao sam koliko je sati. Ona nije
znala, sat nije umeo da kaže. Bilo je to davno. Možda
nikada nije bilo. Bolje da nikada nije bilo. Podlaktice te
žene behu pune tankih, čvrstih ožiljaka. Osetio sam ih
čulom dodira. Znao sam sve o njima. Takve ožiljke na-
nose samo fina sečiva super silver žileta. Gadila mi se, a
bilo mi ju je žao, ma koliko izraz *ju je* zvučao otrcano,
bilo mi ju je žao. Kao i sebe, uostalom. Nismo se poznavali,
greškom smo ležali u istom krevetu i tu grešku nismo
mogli ispraviti. Dole, pod prozorom, šumela je neka to-
pola ili lipa. Nisam je razumeo. Ništa nisam razumevao.
Bio je mrak i nije me bilo stid da govorim jer se nije
moglo dokazati da to govorim ja. Govorio sam nešto.

Možda baš ovo što *sada* govorim. Nije me slušala. Ležali smo i dalje u mraku, ne u mraku – u krevetu, i ne dalje nego sve duže i duže. Ne bi se moglo reći da je bio potpun mrak – pre je to bila gusta polutama. Morski talasi su zapljuskivali obalu. To gde smo ležali bilo je stotina-ma kilometara daleko od najbliže obale, ali talasi nisu zato ništa manje zapljuskivali obalu i to je bilo utešno. Taj daleki šum talasa. Dodirnuo sam joj natečene očne kapke. Tamne krugove podočnjaka. Gotovo sam se uplašio da će reći: *Noli turbare circulos meos*. Ništa nije kazala. Nije znala latinski. Nisam znao ni ja. Ne znam kako sam se onda mogao uplašiti da će reći *noli turbare circulos meos*. Nisam čak znao ni šta to znači. Čekao sam samo da odštampaju jutarnje novine, pa da svane. Nije izgledalo da će uskoro svanuti. Sinoć smo rano legli. Obučeni. Legli smo zato što se tako spava. Ali nikako nisam mogao zaspati. Brojao sam ovce, izbrojao četrdeset osam, više nije bilo. Ostale su bile zaklane. Pitala je kuda ću. Kao da sam to već doživeo ranije. Nije imalo smisla da odem u tom trenutku. Bila je ozbiljno bolesna. Imala je temperaturu četrdeset jedan sa dva. Lekari su se muvali po sobi, sudarali se u mraku, mrmljali: *morire, moritura, moribunda*. Nismo znali šta to znači. Nismo znali latinski. Ali, što je najinteresantnije – *seoski lekar je ležao pored nje, a njegov konj je sve to posmatrao kroz prozor*. Tako, već nas je bilo troje i tiskali smo se u tesnom krevetu. Imao sam utisak da sam sve to već pročitao, negde. Lekari su odlično znali latinski. Mora da je često imala posla sa lekarima. Pod prstima sam osećao tanke, čvrste ožiljke – grozim se prideva – ali ti su ožiljci bili zaista tanki i čvrsti, baš onakvi kakve nanose fine oštrice super

silver žileta. Osećao sam ih čulom sečenja vena. Utom se olovka istupila. Ne znam kako sam nastavio da pišem. Nije mi jasno kako sam uopšte pisao u pomrčini. Odavno je svitalo, ali na nekoj drugoj geografskoj dužini. Uvek negde sviće i uvek negde šume talasi. Ništa je nisam pitao, ništa nije odgovorila. Pokušao sam da se prisetim gde smo se sreli. Nisam mogao. Nisam joj video lice. Sumnjam da smo se ikada sreli. Dešava se da ležim sa osobama koje nikada nisam sreo – to je nepristojno – ali šta ja tu mogu? Pitao sam je nešto, nešto je odgovorila. Mislim da smo se držali za ruke. Ruke su nam drhtale. To ne mislim. Njeni ukućani su teško disali u susednoj sobi, iza drugog zida, neko je uporno kašljao. Neki sused. Ili je hteo da nas uznemirava ili je umirao od tuberkuloze. Ali to nije bio razlog zbog koga nismo spavali. Nismo spavali bez razloga. Pitao sam je nešto, ona ništa nije odgovorila. Onda sam je dodirnuo po pički. Bez imalo negodovanja odgurnula mi je ruku i rekla: „Nemoj to činiti. Možeš zbog te reči dobiti jedinicu iz pismenog.“ Gluposti! Kao da je nastavnica mogla znati da sam je dohvatio za pičku, kao da nastavnicu niko nije dodirivao po pički, i kao da nisam dobio jedinicu iz ovog pismenog zadatka pre nego što sam uopšte počeo da ga pišem. Kao na svim pismenim zadacima vreme je prolazilo užasno sporo. Plašio sam se da ne stane. Sujeverje! Nije mi jasno zašto sam toliko želeo da svane. Nikuda nisam imao otići. To je infinitiv, zar ne? Zar me to nije pitala i zar joj to nisam odgovorio? Gadila mi se, a držao sam je za ruku. Bilo me je strah mraka i stid što mi se gadila. Nije li bila isto što i ja: nekoliko elemenata rastvorenih u vodi u određenoj srazmeri, u čemu treperi *nešto* što sve to čini živim i

sposobnim da nestaje i da se oseća užasno. I tek što sam prestao da se gadim, u sobu su ušla dvojica, upalili svetlo, uzeli neke stvari, ugasili svetlo i izašli. Nije znala ko su. Kao da sam ih negde sreo. Sused je i dalje kašljao. Pitao sam je za poreklo tankih, čvrstih ožiljaka. Rekla je samo: „Smrt traje duže nego život. To je kao fina membrana između i. Nešto nalik osmozi.“ Hteo sam nešto da je upitam u vezi sa i, htela je nešto da mi odgovori. Ne sećam se više šta sam hteo da je pitam, htela je da odgovori baš na TO pitanje, ali ga nisam postavio. Postavio sam ga kasnije. *Tada* nije htela da odgovori. Htela je da je poljubim. Poljubio sam joj ruku. Drugačije nisam umeo da ljubim. Osećao sam na usnama tanke, čvrste ožiljke kakve – po treći put u ovom zadatku – nanose fina sečiva super silver žileta. Ili ih je nanosila nesanica. Ko zna? U takvim noćima ne postoji ništa izuzev dveju izmišljenih ličnosti. Ponovo su ušli, upalili svetlo, vratili neke stvari, ugasili svetlo i izašli. Kao da sam ih već negde video. Činilo mi se da noć odmiče unatraške, da nikada neće svanuti, da će umesto svitanja ponovo pasti sumrak. Htela je da je poljubim. Poljubio sam je u obraz. Drugačije nisam umeo da ljubim. U drugoj sobi njen je otac teško disao. Toliko puta je sanjao da ona leži sa slučajnim prolaznicima koji je ljube u obraz. Nije zbog toga disao teško. Disao je teško zato što će uskoro umreti. Svi koji dišu teško ubrzo umiru. Ujutru, posle brijanja, moraće da skriva super silver žilete. Nema mu druge. A sused je neprestano kašljao. Verovatnije je da je umirao nego da je hteo da nas uznemirava. Ništa ne tvrdim. Samo kažem: Verovatnije je! Kašalj nas, uostalom, nimalo nije uznemiravao. Ona je sve to naučila napamet kao neko dosadno štivo.

Izgovarala je to kratkim rečenicama, potpuno odsutno. Kao i ja. Sat je otkucavao. Nikako mi nije uspevalo da ga razumem. U blizini nije bilo tornjeva crkava, koji razgovetnije izgovaraju časove. Nije bilo jer, rekao sam to već – u takvim noćima ne postoji ništa drugo osim dveju izmišljenih ličnosti. Čak se ni one nisu više pojavljivale. Dosadilo mi je sve to. Dosadio mi je *ovaj* pismeni zadatak bez uvoda, razrade, zaključka, zadatak unapred ocenjen sa – *nedovoljan jedan*. Htela je da je poljubim. Poljubio sam je u usta. Drugačije nisam. Umeo sam da ljubim. Kao da sam hteo da je upitam nešto, kao da je htela da mi odgovori nešto. Razmišljao sam da li da je upitam, razmišljala je da li da mi odgovori. I tako dugo. Nismo imali ništa da kažemo. Odavno smo to rekli. Želeo sam da se pismeni što pre završi. Ona ništa nije želela. Plašio sam se da neću izdržati, da ću izaći, da će pismeni ostati nedovršen. Plašio sam se mraka. Pitala je kuda ću. Sve se to ponavljalo, a bilo je nesnosno i prvi put. I onda – tiš – usred – ine zazvonio je telefon. Ona nije imala telefon. Zazvonio je negde u susedstvu. Možda kod mene. Možda je zvao onaj neko ko može reći više o svemu. Dugo je zvonio. Možda još uvek zvoni. Na sreću, upravo su završavali štampanje jutarnjih novina. Svakog časa je trebalo da svane. Kako noći dužaju, sve duže štampaju novine. Utom je i sused prestao da kašlje. Ili je umro, ili je i njemu sve to dosadilo. Pitala je kuda ću. Nisam imao kuda da odem. Ustao sam, sišao na ulicu, kupio novine i stao da sačekam tramvaj. Desetinu hiljada kilometara dalje prema istoku, u Pekingu, padala je dosadna, sitna kiša. To je samo pojačavalo potištenost. Tramvaji uporno nisu dolazili. Otišao sam peške u školu.

ZOVEM SE TMU

Zovem se tmu, znam da je to glupo ime, ja tu ništa nisam kriv, mene su izmislili, drugi su hteli da se zovem tmu, ne postojim, ne postoje ni velika slova, pola sam mašta drugih, pola sopstvena fikcija, ne znam da li postoje tačke, ne znam više ništa, napušten sam, cipele su mi otišle nekuda, kaput se smrzava na nekom uglu, oči su mi izašle iz duplji i sve to posmatraju sa prozora, kao i sve kurve, kao i ja kurvin sin, kao i majka umrla pre mog rođenja da bih imao teško detinjstvo, kao i svi, nisam više ovde, živim u prošlosti, prošlost više ne može proći, lica poznanika su ublažena zaboravom, nema nezvesnosti, nema strepnje, sve se to već dogodilo, niko ništa ne govori, sve je to već rečeno, negde hrapavo dišem, naravno, bronhitis polako postaje tuberkuloza, to me se ništa ne tiče, to je budućnost, ko može znati budućnost, ko može znati koliko sam želeo da iza *budućnost* stavim znak pitanja, nadoknadiću to jednom, održaću reč, sada me nešto drugo interesuje – nije mi jasno kako do sada nijednom nisam bar pokušao samoubistvo, možda zato što uvek mislim o samoubistvu, onako kao što to čine

pisici, pretvaram se da *samo* mislim o samoubistvu, kao o pojmu, znači li to da sam pisac, ne verujem, isuviše sam lenj za to, neko drugi piše o meni, to se savršeno poklapa sa izjavom da sam izmišljen, to je jedino što sigurno znam o sebi – to da sam izmišljen i da se to poklapa sa nečim, tim bolje, neću snositi odgovornost, neka *on* misli o tome, gledam ga nagnutog nad *ovaj* papir, muči me njegova tupa olovka, pitam se piše li uvek olovkom, kurvin sin, zašto uopšte piše, možda ima razloga, uostalom pisati je samo malo gluplje nego živeti, rekao sam da živim u prošlosti, tako je *on* hteo, briga me za njega, nešto drugo me muči, nikako da sebi objasnim tajnu svetlećih kuglica iz mog detinjstva, mnogo pre pisanja, bile su tako neobjašnjive, nekorisne, neopipljive, tako blistavo lepe, pojavljivale su se u sumrak – izostavio je slovo R – kurvin sin, igra se rečima; pojavljivale su se, kažem, treperile, poskakivale, rojile se, nestajale, prolazile kroz mene, ako sam to bio ja, ko to može znati – toliko ljudi je imalo teško detinjstvo – ako sam to bio ja – kuglice su bile predznak rđavih vremena, predmeti su isijavali ništavilo, isijavali besmisao njihovog prisustva na tom i bilo kom mestu, u tom i bilo kom vremenu, budio me je strah od smrti, ili njeno prisustvo – smrt je uvek prisutna – sve se rasipalo: moj oblik, moj um, zabluda da to *ja* pamtim, sada živim u tom vremenu, hvala bogu da je ono samo prošlost, sve sam to preživio, ali *on* je unapred smislio za mene jednu SAMOĆU, pa još jednu NEIZDRŽIVU SAMOĆU, i to sam izdržao, trajalo je to duže nego kad se čita, m n o g o duže, odahnuo sam, sada mogu držati obećanje, staviću znak pitanja – ? – ko je od *nas* dvojice *Ja*, ja nisam, nisam verovao da postoje velika slova, postoji li On uopšte, po-

stoji li pisanje, mora da postoji čim ja postojim, jednog dana više neću postojati, jedva čekam taj daleki dan, dugo najavljivanu smrt književnosti, da, govori se o smrti literature a literatura je mrtva, književno delo umire u trenutku kada pisac završi poslednju rečenicu, nastavlja da živi u prošlosti, sve više tone u prošlost, kao i ja, kao i sve kurve, otišao bih nekuda, ali *on* se na vreme pobrinuo da mi cipele odu, da me napuste kaput i oči, i kako i kuda da maknem neobučen i slep, uz to i bos, možda nemam ni noge, o nogama nije bilo pomena, nije *on* toliko loš pisac, sve je predvideo na vreme, možda i nije loš pisac ali uslovi o kojima piše su nepodnošljivi, neljudski, kako da mu to stavim do znanja, bolje i da ne pokušavam, On je moj tvorac, za Njega postoje velika slova, stvorio me je iz ničega, vratiće me u ništa, kada završi poslednju rečenicu od mene će ostati samo reči, sve *ovo* biće samo reči, sada su nešto više, to je *moj život*, živeo sam i pre ovog života, bio sam neko, sada sam tmu, na sreću sve je to prošlo, miran sam u svojoj prošlosti, ništa me ne može iznenaditi, apsurdno ali je tako, ponovo proživeti svoju prošlost znači osloboditi je se, budućnost ionako neće doći, to je lažna nada, kiša pada, samo da bi se rimovalo, čujem dobovanje kišnih kapi po nekom limenom orkestru, užasan, nepodnošljiv zvuk, i to je prolazno, kad prestane kiša tu u blizini sviraće limeni krov, uvek postoji nada da će se vratiti cipele, kaput i oči, cipele će se kad-tad umoriti od uzaludnog hodanja, kaput će promrznuti, očima će dosaditi da sve to gledaju, izaći ću možda i onda ću moći reći nešto više po pitanju te kiše, samo da bi se rimovalo, banalne rime, običan tok misli nabujao i mutan, padala je kiša, zar ne, kada pada kiša volim da se

prisećam, drugo mi ništa nije preostalo, i opet rima, volim da se prisećam kažem, da se prisećam nekih devojčica koje sam zaboravio, žudeo sam za njima, kao i sve kurve, puštao da mi *duša* odlazi nekuda u nadi da će se spojiti sa njihovim dušama u predelu nekakve ugodne samoće, sve same gluposti, nepoznavanje prave prirode duše, tako sam izgubio sebe, zalutao u jednoličnim redovima bez velikih slova i znakova interpunkcije, opraštam im, ipak im opraštam, odavno su pomrle te devojčice, otišle iz svoje prošlosti, moje su oči videle njihove umrlice, moje uši čuju buku pred vratima, vraćaju se cipele i kaput, ali ne sami, cipele su na nečijim nogama, kaput na nečijim leđima, da li je to poseta: ??? toliko se pitam da li je to poseta, to bi me čudilo, nikada nikog nisam poznao, mislio sam da smo ja i *on* sami, beskonačno udaljeni kao lik i *njegov* odraz u ogledalu, ipak je to poseta, zvuci neke posete iz prošlosti, ko bi to mogao biti, nema znakova pitanja pošto me to ne interesuje, nije to bio niko, tako je najbolje, zaboraviću sve, prestaću da mislim, to ni on ne može sprečiti, ne znam kako se zove, kurvin sin, nije se potpisao, potpisaće se tek kad završi poslednju rečenicu, tada će biti kasno, nikada neću saznati ko je on, ko je on, tautologija, i on je izmišljena ličnost, drugi su mu dali ime, izmislio je štošta o sebi, kao i ja, kao i svi kurvini sinovi, i šta ja tu mogu promeniti, i šta tu uopšte ima da se menja, i gde je *to*, i gde sam ja, ja tmu čije će groblje biti stranica nekog časopisa, dve-tri stranice jedne knjige, kurvin sin, siguran sam da neće biti dovoljno kritičan da sve ovo spali, pustiće da godinama trunem, da se sve ovo ponavlja, spajajući kraj sa početkom, naumio je nešto sa mnom, želi da drugi čitaju o meni, pitam se da li

postoje ti drugi, ako postoje on želi da im nešto saopšti, ne znam šta, ne zna ni on, neće znati ni oni, to nije ni važno, bar tako smatram, slutim da će se dogoditi nešto sudbonosno, dovoljno je da nestane zarez a i ja sam gotov, ništa me više neće određivati, ne znam šta će se dogoditi ako nestane zarez a, ne smem da mislim o tome, on sme nema više zarez a nema više ničega da li je ikada i bilo ičega nestajanje nepojmljivo nestajanje ne zavr da li je ovo kraj konačni kraj ne znam izvesno je samo jedno:

ODLAŽENJE

U ovom životu *nije* došla nekoliko puta. Postoji jedna jeza u predelu stomaka koja govori o tome. Sve zastane za trenutak i znam da je bila tu, nadohvat ruke, ali da se neki blok zgrada *slučajno* isprečio između mene i nje. Ne znam kako se zove. Nikada je nisam video, pa ipak znam sve njene karakteristične pokrete, njen hod, njene pomalo krive noge. Nekada davno bila je moja sestra. Postojala je u tim vremenima, u prezentima koji su iščezavali na samu pomisao o njima. Zato svakog jutra (ako se ne obesim) prelistavam novine u nadi da ću na nekoj od umrlica prepoznati njen lik. Ne znam na koji način. Očekujem telefonski poziv od nekoga ko može reći više o svemu. Samo tako se mogu uveriti da je živela, ali nikada ne mogu sa sigurnošću znati da li je dolazila. Da li sam je izmislio? Jedino u šta sam siguran jeste da je odlazila, odlazila užasno dugo, uživala u odlasku, odlazila dvaput, triput odjednom, odstranjivala sve što bi moglo izgledati kao slučajnost i – moram priznati – nikada nisam sreo nekoga ko bi tako umešno odlazio, odlazio tako dugo, čak duže od ove rečenice, i da je još

samo malo odlazila, mislim da bi odlazila pre nego što uopšte dođe, odlazila je sve dok nije ostala • na horizontu, a posle toga još manje, pa bi zatim naišli izgladneli psi, pojeli i to i pomrli u najtežim mukama. I ne samo da je odlazila, nastavljala je da odlazi i u prošlim vremenima; najpre je odlazila u aoristu, pa u perfektu, pa je odlazila i odlazila sve do pluskvamperfekta i tu se više nije znalo da li je uopšte i dolazila, pošto je pluskvamperfekat takvo vreme u kome su razlike između onoga što jeste i što nije bile zanemarljive. Možda nije postojala, a dolazila; možda je postojala, a nije dolazila. I ako nije dolazila – nije dolazila sa začuđujućom tačnošću – sredom u pola pet. Sredom sam uvek bio negde drugde. Nikada na istom mestu. Mogao bih je prepoznati. Čitao sam to negde, ili je neko tako napisao, pa je dolazila ili nije dolazila ili sve to odjednom ili ništa od toga. Nije dolazila pešice, a odlazila je tramvajem. Ako je dolazila, onda je uvek nešto poslovala, praznila pljuvaonice pune ispljuvaka nalik na embrione, brisala smrad, nekakav smrad – ne mogu se setiti kakav – govorila *dolaziću uvek* i dahtala jer je radila naporno. Zašto je dolazila? Zbog koristi? sažaljenja? ili *zbog*. Ne znam. Očekujem telefonski poziv od nekoga ko može više reći o svemu. Možda zbog. To je sasvim dovoljan razlog da neko dođe, a više nego dovoljan razlog za odlazak. Ja tu ništa nisam mogao promeniti. Nisam imao lica, nisam imao tela. Nisam ni želeo da bilo šta menjam. To gde sam boravio bila je jedina maglovita pretpostavka. Nikada nisam saznao sve *okolnosti*. Nisu me ni interesovale. Nešto kao nit! Šta je to moglo biti? Bezbroy znakova uzvika, bezbroy znakova pitanja. Ničega nije bilo. Mislio sam da *uvek* traje duže.